

Megtört az átok - A magyar vállalkozások ledolgozták lemaradásukat a régió többi országához képest

2019. december - Szepesi Balázs, Pogácsás Péter

Magyarország vállalkozásainak fejlődési üteme az elmúlt három évben ötször gyorsabb volt, mint az uniós átlag. Az elmúlt évek gyors fejlődésének köszönhetően cégeink ledolgozták lemaradásukat a visegrádi országokhoz képest. Mi lehet a háttérben?

Szárnyra kaptak a magyar vállalkozások

Izgalmas táblázatok bújnak meg a EU Bizottságának vállalkozásokról szóló [honlapján](#). Azt sugallják az adatok, hogy alapvetően át kell alakítanunk a magyar vállalkozásokról alkotott képünket. Kis- és középvállalkozásaink az elmúlt években szárnyra kaptak, fejlődésük ötször gyorsabb volt, mint az uniós átlag. Ezzel nagyrészt ledolgoztuk lemaradásunkat a visegrádi országokhoz képest. Csehország még előttünk van, Lengyelország pedig Szlovákiát hagyta le, nem minket. Az Unió átlagtól még messze vagyunk, ebből a hátrányból nyolc év alatt hét százalékot tudtunk lefaragni.

Az Összkép a magyar társadalom és gazdaság működéséről szóló elemzések magazinja. [Iratkozz fel hírlevelünkre](#), [kövess minket](#), ha szeretnéd mélyebben megérteni, hogyan működik Magyarország.

Az esztergomi híd újjáépítése (2011) – forrás: hidfotok.hu

Meg kell tanulnunk másképp gondolkozni a magyar gazdaságról. Véget ért az átok, a magyar gazdaság normálisan működik, sőt kiemelkedő ütemű fejlődésre képest. Ennek jeleit már évekkel ezelőtt láttuk ([erről szóló cikkünket itt találod](#)), csak nem mertük elhinni.

Négy éve a magyar cégek termelékenységének szóló cikkünk ([a cikket itt találod](#)) így kezdődött: „*Ha a gazdaság nagyvállalatokon kívüli része úgy működhetne, mint a másik három visegrádi országban, a magyar nemzeti jövedelem 10 százalékkal lehetne magasabb. Kisebb cégeink az árral szemben úsznak. A jelennel küszködnek, a jövővel foglalkozniuk kevés energiájuk marad.*”

Azóta az átlagos magyar vállalkozások adóterhelése a legkisebb lett a régióban (az adatokat [itt találod](#)). A beruházások szintje ötödével magasabb, mint az EU átlag ([adatok itt találod](#)), az állami kiadások GDP-hez viszonyított szintje 4 százalékponttal csökkent ([adatok itt](#)). Az államadósság szintje nem az EU átlag felett van 10 százalékponttal (mint 10 éve), hanem ennyivel alatta ([adatok itt](#)).

Ahogy lekerült a cégekről az ólomsúly, elkezdett olvadni a termelékenységi lemaradás. Nézzük az adatokat!

Felzárkózóban a magyar cégek termelékenysége

Magyarországon a kis- és középvállalkozások (0-250 dolgozó) foglalkoztatási súlya nagynak számít, a hozzáadott érték előállításában azonban a nagyvállalatok szerepe kiemelkedő. A kisvállalkozások (10-50 alkalmazott) és a középvállalkozások (50-250 dolgozó) termelékenysége nem marad el a nagyvállalatokétól jobban, mint az unió egészében – ez az eltérés csak a mikrovállalkozások (10-nél kevesebb foglalkoztatott) esetében nagyobb, mint az unió átlagában.

A cseh cégek termelékenysége a legmagasabb, a cseh gazdaság mintázata hasonlít legjobban az uniós átlagra. Szlovákiában a nagyvállalatok teljesítménye kiemelkedő. Lengyelország a kisvállalatok termelékenységének magas szintjére lehet büszke. Mi pedig arra, hogy kis- és középvállalkozásaink termelékenysége jóval nagyobb mértékben nőtt, mint a visegrádi országok és az Unió átlagos értéke.

A régióhoz képest az egy magyar alkalmazottra jutó hozzáadott érték már alig marad el, az Unió átlaga azonban még több mint kétszer magasabb a magyar értéknél.

Az [SME Performance Review](#) oldaláról [letölthető adattáblákban](#) megtaláljuk, hol hányan dolgoznak a különböző méretű cégeknél, mekkora a vállalkozások hozzáadott értéke. A részletes ágazati bontásban, hosszú idősorban elérhető adatok az ipari és szolgáltató cégekre vonatkoznak. Az agrár és pénzügyi vállalkozások, az egészségügyi és oktatási cégek adatai nincsenek az adatbázisban, ezért a hiányosságért cserébe az egész unióra vonatkozó összehasonlításokra nyílik lehetőség.

1. A *kkv-k foglalkoztatási szerepe Szlovákiában és nálunk a legnagyobb*. A 250 embernél kevesebbel dolgozó cégek foglalkoztatásban játszott szerepe Magyarországon nagyobb, mint az uniós átlag. A visegrádi országok közül is csak Szlovákiában dolgoznak többen a kisebb cégeknél, mint nálunk.

A különböző méretű vállalkozások részesedése a vállalati foglalkoztatásból (2018)						
	Magyarország	EU-28	Visegrádiak	Csehország	Lengyelország	Szlovákia
Mikrovállalkozás (0-9 alkalmazott)	32,6%	29,7%	36,9%	30,5%	38,4%	43,4%
Kisvállalkozás (10-49 alkalmazott)	19,1%	20,1%	13,4%	17,2%	11,7%	14,0%
Középvállalkozás (50-249 alkalmazott)	16,5%	16,8%	17,2%	18,7%	16,9%	15,3%
KKV (0-249 alkalmazott)	68,3%	66,6%	67,5%	66,4%	67,1%	72,7%
Nagyvállalat (250-nél több alkalmazott)	31,7%	33,4%	32,5%	33,6%	32,9%	27,3%

Forrás: SME Performance Review

2. A *nagyvállalatok gazdasági súlya a Lengyelországban és nálunk a legnagyobb*. A hozzáadott értékhez való hozzájárulást nézve a nagyvállalatok aránya magasabb nálunk, mint az EU átlag. A visegrádiak közül csak Lengyelországban nagyobb a big business gazdasági súlya a magyarországinál.

A különböző méretű vállalkozások részesedése a vállalati hozzáadott értékből (2018)						
	Magyarország	EU-28	Visegrádiak	Csehország	Lengyelország	Szlovákia
Mikrovállalkozás (0-9 alkalmazott)	18,7%	20,8%	20,4%	20,6%	19,6%	25,0%
Kisvállalkozás (10-49 alkalmazott)	17,2%	17,6%	13,8%	15,5%	13,0%	13,2%
Középvállalkozás (50-249 alkalmazott)	18,3%	18,0%	19,8%	19,8%	20,3%	16,9%
KKV (0-249 alkalmazott)	54,1%	56,4%	54,0%	56,0%	52,9%	55,1%
Nagyvállalat (250-nél több alkalmazott)	45,9%	43,6%	46,0%	44,0%	47,1%	44,9%

Forrás: SME Performance Review

3. A *nagyvállalatok és a kisebb cégek termelékenysége közötti különbség mindegyik visegrádi országban nagyobb, mint az unió egészében*. A legnagyobb eltérés Szlovákiában van a nagy és kisebb vállalkozások egy alkalmazottra jutó hozzáadott érték előállítási képességében. Csehországban ez a különbség nem igazán tér el az uniós viszonyoktól - a lengyelek és mi a kettő között vagyunk.

A különböző méretű vállalkozások termelékenysége az országos átlag százalékában (2018)						
	Magyarország	EU-28	Visegrádiak	Csehország	Lengyelország	Szlovákia
Mikrovállalkozás (0-9 alkalmazott)	57,2%	70,3%	55,4%	67,6%	50,9%	57,7%
Kisvállalkozás (10-49 alkalmazott)	89,6%	87,4%	102,7%	90,2%	111,0%	93,9%
Középvállalkozás (50-249 alkalmazott)	110,8%	107,0%	115,1%	105,8%	120,1%	110,4%
KKV (0-249 alkalmazott)	79,3%	84,7%	80,0%	84,3%	78,8%	75,8%
Nagyvállalat (250-nél több alkalmazott)	144,6%	130,5%	141,7%	131,2%	143,1%	164,7%

Forrás: SME Performance Review

4. *A kis és a középvállalkozások relatív termelékenysége nem alacsony.* A különböző méretű cégek egymáshoz viszonyított termelékenységi adatait böngészve azt találjuk, hogy a kisvállalkozások és a középvállalkozások nagyvállalatokhoz viszonyított termelékenysége egyik visegrádi országban sem alacsonyabb, mint az uniós érték. A 10 embernél kevesebbet foglalkoztató mikrovállalkozások egy főre jutó hozzáadott értéke az, ami elmarad az EU átlagos értékétől.

Magyarországon és Szlovákiában a cégek közötti termelékenységi eltérésekben nem találunk markáns vonásokat, ez a két legvisegrádibb ország ebből a szempontból. Csehország termelékenységi mintázata hasonlít legjobban az uniós átlaghoz. Lengyelországban a mikrovállalkozások termelékenysége jóval alacsonyabb, mint máshol, a kisvállalkozások és a középvállalkozások relatív termelékenysége pedig kiemelkedően magas.

5. *A cseh cégek a legtermelékenyebbek a régióban.* Ha a cégek uniós átlaghoz viszonyított termelékenységét nézzük, a csehek húzzák fel a régiós átlagot. A másik három ország cégei nagyjából ugyanannyit tudnak - a mieink picit termelékenyebbek, mint a lengyel és a szlovákiai vállalkozások. Ha külön nézzük az egyes cégméret kategóriákat, a 10 és 50 fő között foglalkoztató kisvállalkozásaink termelékenysége alacsonyabb, mint a többi visegrádi országban, középvállalkozásaink pedig csak a szlovákiai társaiknál termelékenyebbek.

A különböző méretű vállalkozások termelékenysége az EU átlaghoz viszonyítva (2018)					
	Magyarország	Visegrádiak	Csehország	Lengyelország	Szlovákia
Mikrovállalkozás (0-9 alkalmazott)	38,7%	38,6%	53,0%	34,0%	37,7%
Kisvállalkozás (10-49 alkalmazott)	48,7%	57,6%	56,9%	59,7%	49,4%
Középvállalkozás (50-249 alkalmazott)	49,2%	52,7%	54,5%	52,8%	47,5%
KKV (0-249 alkalmazott)	44,5%	46,3%	54,8%	43,8%	41,1%
Nagyvállalat (250-nél több alkalmazott)	52,7%	53,2%	55,4%	51,6%	58,0%
Összes vállalkozás	47,5%	49,0%	55,1%	47,0%	46,0%

Forrás: SME Performance Review

6. *Magyarország a termelékenységnövekedés bajnoka.* 2010 és 2018 között minden méretkategóriában jóval gyorsabban nőtt a magyar cégek termelékenysége, mint az uniós vagy a visegrádi átlag. Mikro- és kisvállalkozásaink fejlődésének üteme több mint duplája az EU-s értéknek, középvállalataink is másfélszer gyorsabban fejlődnek. Egyedül a nagyvállalati kör termelékenységjavulása simul bele az uniós trendbe, a többi cégtípus mind kiemelkedően teljesített.

Szlovákiában a nagyvállalatok hasítottak, Lengyelországban pedig a 10 főnél kevesebb emberrel dolgozó cégek és a középvállalatok fejlődtek kiemelkedő ütemben.

A különböző méretű vállalkozások 2018-as termelékenysége a 2010-es értékhez viszonyítva, százalékban						
	Magyarország	EU-28	Visegrádiak	Csehország	Lengyelország	Szlovákia
Mikrovállalkozás (0-9 alkalmazott)	141,8%	115,5%	133,0%	137,2%	143,5%	96,9%
Kisvállalkozás (10-49 alkalmazott)	138,4%	116,7%	132,8%	137,2%	137,0%	104,7%
Középvállalkozás (50-249 alkalmazott)	128,4%	119,1%	128,4%	121,4%	133,8%	115,6%
KKV (0-249 alkalmazott)	138,1%	116,9%	127,7%	130,9%	132,5%	101,0%
Nagyvállalat (250-nél több alkalmazott)	117,5%	117,4%	114,3%	108,2%	114,1%	134,1%
Összes vállalat	131,6%	117,6%	122,5%	122,7%	124,3%	112,9%

Forrás: SME Performance Review

7. Az utóbbi három évben kiemelkedő a fejlődés üteme Magyarországon. A termelékenységváltozás idősorait nézve, azt látjuk, hogy 2014-ig cégeink fejlődése inkább alacsonyabb, mint magasabb volt, mint az EU-ban és a régióban. Ekkor kapcsoltunk a visegrádiakénál nagyobb sebességre, 2016-tól pedig az uniós átlaghoz képest is megkezdődött a felzárkózás. 2016 és 2018 között a magyar és a lengyel cégek termelékenysége ötödével nőtt meg.

A nagyvállalatok termelékenységének változása a 2010-es értékhez képest									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Csehország	100,0%	101,6%	98,9%	98,9%	97,2%	99,7%	100,2%	105,9%	108,2%
Lengyelország	100,0%	108,0%	106,8%	104,5%	104,8%	107,9%	106,2%	108,4%	114,1%
Szlovákia	100,0%	98,1%	101,8%	99,9%	114,3%	126,5%	122,9%	126,4%	134,1%
V4-Hu	100,0%	105,3%	104,1%	102,5%	103,6%	107,4%	106,1%	109,4%	114,3%
EU-28	100,0%	101,3%	102,7%	102,0%	106,9%	113,6%	113,3%	115,1%	117,4%
Magyarország	100,0%	104,2%	98,9%	103,9%	105,6%	108,1%	105,2%	113,2%	117,5%

A mikro-, kis és középvállalkozások termelékenységének változása 2010-es értékhez képest									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Csehország	100,0%	105,9%	102,9%	101,7%	102,7%	110,3%	112,9%	123,2%	130,9%
Lengyelország	100,0%	106,3%	102,0%	107,5%	112,3%	110,9%	110,3%	122,9%	132,5%
Szlovákia	100,0%	108,1%	111,3%	101,3%	91,1%	92,0%	98,2%	97,5%	101,0%
V4-Hu	100,0%	106,4%	103,4%	104,9%	106,6%	108,1%	109,2%	119,4%	127,7%
EU-28	100,0%	104,2%	104,1%	106,9%	108,9%	114,1%	112,0%	114,3%	116,9%
Magyarország	100,0%	104,9%	101,7%	106,8%	109,7%	113,8%	113,8%	128,4%	138,1%

Forrás: SME Performance Review

Mi történt itt?

Nehéz elhinni az adatokat. Árfolyamhatást látunk? A vállalkozásokat szorító béremelkedés áll a háttérben? Egyik sem. A bizottsági adatbázis euróban számol. Az egy alkalmazottra jutó, euróban számolt bérköltség pedig nem nőtt jobban Magyarországon, mint a többi visegrádi országban vagy az EU-ban ([adatok itt](#)).

Van két olyan tényező, ami az EU átlaghoz viszonyított fejlődésben jelentős szerepet játszhatott, a visegrádiakhoz képest azonban nem jelentett előnyt. A többi régiós ország is hozzánk hasonló mértékben jutott hozzá az uniós kohéziós politika forrásaihoz. A 2018-as GDP 11 százalékát

használhatja fel Csehország 2014 és 2020 között, a többi visegrádi ország – így mi is – körülbelül 15 százalékot ([adatok itt](#)).

Hasonló jelentőségű a gazdaság fehéredése. Magyarországon több jelentős intézkedés (például az adócsökkentések, az online pénztárgép, a teherszállítás erősebb kontrollja) járult hozzá, hogy visszaszoruljon a szürke gazdaság. Azonban ez nem csak nálunk történt így. [Az IMF adatai szerint](#) 2011 és 2015 között a többi visegrádi országban gazdasága is sokat tisztult. Persze azóta sok minden történt, erről azonban nincsenek összehasonlítható adatok.

A szürke gazdaság GDP-hez viszonyított mérete a visegrádi országokban (%)			
	2010	2015	Változás
Csehország	13,0	10,5	2,5
Lengyelország	20,9	16,7	4,3
Szlovákia	12,8	11,2	1,7
Magyarország	22,8	20,5	2,3

Forrás: IMF

Egyszerre beszélhetünk egy régiós és egy hazai történetről. Egyrészt az uniós (főleg német) gazdaságba erősen beágyazott visegrádi gazdaságok sikeresen használták ki az uniós piacok közelségét, bérelőnyüket és az olcsó hitel- és tőkeforrásokat. A válságból való kilábalás, a fegyelmezett gazdaságpolitika, a gazdaság fehéredése és a rendszerváltás óta akkumulálódó vállalkozói tapasztalatok együttese lehetővé tette, hogy a régió vállalkozásai gyors fejlődési pályára állhassanak.

A másik történet pedig arról szól, hogyan sikerült a visegrádiakhoz képest gyorsabban növelnie termelékenységét a magyar cégeknek. Ahhoz, hogy ezt a történetet pontosan érthessük, jobban kellene tudni, mi is történt Csehországban, Lengyelországban és Szlovákiában. E nélkül csak előzetes megérzéseink lehetnek. Meg is fogalmazunk kettőt:

1. A magyar gazdaságszerkezet alakult kedvezően. Ezt sejtetik a lengyel adatok. Az ő cégeik termelékenységének növekedése nem sokban tér el a magyar eredményektől, mégis összességében 7 százalékkal többel nőtt a magyar vállalkozások egy főre jutó hozzáadott értéke.
2. Az volt természetellenes, hogy a korábbi években elmaradtunk a Visegrádiaktól. Az uniós csatlakozás után a magyar gazdaság lebévult, a válság pedig jóval nagyobbat ütött rajtunk, mint a többiekén (erről szóló korábbi cikkünket [itt találod](#)). A válságkezelés rezsinváltást hozott a gazdaságpolitikában, ami enyhítette a vállalkozásokat gúzsba kötő bizonytalanságokat és versenyképességi korlátokat. A hazai vállalkozások adóinak csökkenése, a gazdasági stabilitás megerősödése, a vállalkozások finanszírozásának javulása helyre billentette a pályát.

Alapos elemező munkát igényel, hogy pontosan megértsük, miért és hogyan sikerült megtörnünk a magyar vállalkozások fejlődését korábban megakadályozó átkot. Megérdemli a vitát, hogy mit köszönhetünk a szerencsének, mit a gazdaság adottságainak és mit a gazdaságpolitikának.

Egy dolog azonban biztos. Érdemes elfelejteni azokat a narratívákat, amelyek a felkészületlen és motiválatlan vállalkozókról, az egy helyben topogásról szólnak. A termelékenység javulása több ezer vállalkozó munkájának és leleményességének köszönhető. Persze a jövő tele van csapdákkal (erről [itt írtunk](#)). Csak a közelgő gazdasági lehűlés mutatja majd meg, hogy mire képesek cégeink, amikor nehezedik a terep (erről [itt írtunk](#)). De abban már biztosak lehetünk, hogy a gyorsulási szakasz utáni emelkedőn nem sutfnituningolt maszekok, nem is Pató Pál és Tiborc szomorú tehetetlenségre ítélt leszármazottjai, hanem komoly teljesítményre képes vállalkozók fogják taposni az utat. Az elmúlt évek eredményei alapján érdemes máshogyan nézni a magyar vállalkozást.